

[...]

NATHAN: U davno doba na Istoku živio čovjek
I imao prsten neprocjenjive
Vrijednosti, od drage ruke. Kamen
Je bio opal, zrcalio se u
Sto divnih boja i imao tajnu moć
Da ugodnim Bogu i ljudima učini onog
Tko ga s tom vjerom nosi. Nije čudo
Što ga čovjek s Istoka nije nikad
S prsta skidao i odlučio
Zauvijek ga zadržati u kući
I to ovako: ostavio je prsten
Najdražem od svojih sinova;
I odredio da ga ovaj opet
Da onom od sinova koji mu
Je najdraži: i uvijek bi taj
Najdraži, bez obzira na rođenje,
Snagom prstena, bio glava, knez
Kuće. Shvaća li me Sultan?

SALADIN: Razumijem te. Dalje!

NATHAN: Od sina do sina došao prsten
Napokon do oca trojice sinova;
Sva trojica bijahu jednako poslušna,
Te ne uzmogne odoljeti a da
Svu trojicu ne voli jednako.
No povremeno činio mu se
Čas ovaj, čas onaj, čas treći - već
Kako bi se s kojim našao nasamo
Te prepuno srce ne morao dijeliti
Na druga dva - dostojnim prstena.
Svatom ga od njih, u pobožnoj slabosti
Obećao. Tako je išlo dok je išlo. -
No trebalo je mrijeti, i dobri otac
Se našao u neprilici. Boljelo ga
Ožalostiti dvojicu od sinova
Koji su se uzdali u njegovu riječ.

Što činiti? Poslao je po umjetnika
Potajice i po uzorku svog prstena
Naručio druga dva, naložio nek
Ne žali ni novca, ni truda, nek
Načini prstene poput prvoga.
Umjetniku je uspjelo. Kad je
Prstenje donio, ni sam otac nije
Prepoznao uzorak. Zadovoljan i veseo
Pozvao je sinove, svakoga posebice;
I svakom dao blagoslov i prsten...
- I umro. - Slušaš li, Sultane?

SALADIN (*koji se pogođen od njega okrenuo*):
Slušam, slušam! - Privedi svoju bajku
Kraju. - Hoćeš li?

NATHAN: Pri kraju sam.
Što slijedi jasno je samo po sebi. -
Čim je otac umro, došao je svaki
S prstenom i htio biti knez
U kući. Istraživali su, svadali
Se, tužili. Uzalud; pravi prsten
Se nije mogao dokazati: -

*Nakon stanke u kojoj je očekivao
Sultanov odgovor:*

Nedokazljiv
Gotovo kao nama sad prava vjera.

SALADIN: Što, to je imao
Biti odgovor na moje pitanje?...

NATHAN: Moram se
Još ispričati što se nisam
Usudio razlikovati prstenje
Što ih je otac dao napraviti
S namjerom da se ne razlikuju.

SALADIN: Prstenje? - Ne igray se sa mnom!
Rekao bih da se vjeroispovijesti
Što ih spomenuh ipak razlikuju,
Sve od odijela do jela i pila!

NATHAN: Samo ne od njihova temelja. -
Nije li im temelj svima na priči?
Pisanoj ili usmenoj. - A priča
Se prihvaća samo na vjeru i
Povjerenje. - Zar ne? U čiju
Se vjeru i povjerenje najmanje
Dvoji? Dakako svojih? Dakako
Čija smo krv? Dakako onih
Čiju smo ljubav iskusili od
Djetinjstva? I nije prevarila
Nas osim kad bi bilo ljekovito?
Mogu li vjerovati svojim očevima
Manje no ti svojim? Il obratno. -
Mogu li tražit od tebe da svoje
Zaniječeš pretke kako se mojima
Ne bi suprotstavio? Il obratno?
Isto vrijedi i za kršćane. Ne?

SALADIN: (Živoga mi Boga, u pravu je.
Moram zanimemiti.)

NATHAN: Vratimo se opet
Prstenju. Rekoh: sinovi su se
Sporili: svaki se zakleo sucu
Da je prsten primio iz očeve
Ruke. - Što istina je! - Pošto
Mu je davno sam obećao da
Će jednom steći prvenstveno
Pravo prstena. - Što isto je
Istina! Otac, tvrdio je svaki,
Spram njega nije mogao biti
Dvoličan. Prije no posumnja
U tako dobrog oca, morao bi,
Ma da spreman o njima misliti
Najbolje, okriviti braću za
Lažnu igru; već će znati on
Naći izdajicu; i osvetiti se.

SALADIN: A onda, sudac? - Želim čuti
Što stavljaš sucu u usta. Reci!

NATHAN: Sudac reče: ako mi brzo sad
Ne dovedete oca, udaljiti ću vas
Od svog stola. Mislite tu sam
Da bih rješavao zagonetke? Il čekate
Da pravi prsten otvori usta? -
Stanite! Čujem, pravi prsten ima
Čudesnu moć, čini vlasnika obljubljen
Ugodnim Bogu i ljudima. Nek
On presudi! Lažan prsten neće
To moći! - No, koga od vas dvojica
Najviše vole? - Recite! Šutite?
Prsteni ne djeluju unatrag? Ne
Prema van? Svaki najviše voli
Samoga sebe? - O, tad ste sva trojica
Prevarene varalice! Nijedan
Od tri prstena nije pravi. Pravi
Se prsten, slutim, izgubio. Da bi skrio
Gubitak, nadoknadio ga, otac je
Dao načiniti po jedan za svakoga.

SALADIN:

Divno! Divno!

NATHAN: I tako, nastavi sudac, nećete
Li savjet moj umjesto presude:
Idite! - A moj je savjet: Primite
Stvar kakva jest. Svaki od vas ima
Svoj prsten od oca: svaki nek
Vjeruje čvrsto da je njegov prsten
Pravi. - Moguće je: otac više
U svojoj kući nije htio trpjet
Tiraniju jednog prstena! - Sigurno je:
Svu trojicu je volio, volio jednako:
Te nije htio potlačiti dvojicu,
Da bi povelastio jednoga. - No dobro!
Nek svaki snubi nepotkupljivu mu
Ljubav slobodnu od predrasuda!
Nek se svaki od vas natječe u trudu
Objelodaniti moć kamena

U svom prstenu! Pomozite moći
Blagošću, srdačnom podnošljivošću
I dobročinstvom u usrdnoj predanosti
Bogu! I kad se moći kamena pokažu
Kod djece i djece vaše djece:
Za tisuću tisuća godina pozivam vas
Pred svoj stol. Tu sjedit će,
Za tim stolom čovjek mudriji
Od mene: i govoriti. Idite! -
Rekao je skromni sudac.

SALADIN: Bog! Bog!

NATHAN: Saladine,
Ako se ti osjećaš tim mudrim
Obećanim čovjekom...

SALADIN (*nahrupi na nj, zgrabi njegovu ruku
i ne ispušta je sve do kraja*):
Ja, prah? Ja, ništa?

O Bože!

NATHAN: Što ti je, Sultane?

SALADIN: Nathane, dragi Nathane! -
Tisuće tisuća godina tvog suca
Još nije prošlo. - Njegov sudbeni stol
Moj nije. - Idi - Idi! - No budi mi prijatelj!

Quelle:

Gotthold Ephraim Lessing: Nathan Mudri. Dramska pjesma u pet činova.
Urednik: Vladimir Gerić. Prevela: Truda Stamać. Zagreb 1996. S. 92-97.